

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ДИЗАЙН НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ З УРАХУВАННЯМ ОСОБЛИВИХ ОСВІТНІХ ПОТРЕБ УЧНІВ

Спікер:

Олена Чеботарьова,

доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу освіти дітей з порушеннями інтелектуального розвитку Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України

Універсальний дизайн в освіті дітей з ООП

- **Універсальний дизайн в освіті** — це підхід до створення гнучких навчальних програм, посібників, підручників та інших навчально-методичних матеріалів на основі безбар'єрності, що забезпечує рівні можливості через запровадження різних способів представлення інформації, знань і залучення в процес навчання, що дозволяє кожній особі навчатися в своєму темпі та можливостях.

Універсальний дизайн в освіті дітей з ООП

- *Multiple Means of Representation* (різні способи подачі матеріалу),
- *Multiple Means of Action and Expression* (різні способи демонстрації знань),
- *Multiple Means of Engagement* (різні способи мотивації).

Універсальний дизайн в освіті дітей з ООП

- **Різні способи представлення інформації** (охоплення кількох форм викладу навчального матеріалу для забезпечення різних способів отримання інформації та знань):
 - представлення матеріалів у різних форматах (текст, аудіо, відео, інфографіка, пам'ятки, таблиці та ін.);
 - використання субтитрів, альтернативного тексту для зображень та ін.;
 - представлення глосарію, виокремлених ключових понять для допомоги в розумінні тощо.

Універсальний дизайн в освіті дітей з ООП

Різні способи демонстрації знань (забезпечення варіативних способів дій і демонстрації набутих знань):

- розширення можливостей учнів демонструвати знання різними способами: письмово, усно, з допомогою схем, зорових опор, відео, проєктів;
- надання вибору інструментів: писати на планшеті, набирати текст, використовувати програми для малювання, конструювання тощо;
- забезпечення підтримки для організації і планування навчальної діяльності.

Універсальний дизайн в освіті дітей з ООП

Різні способи мотивації учнів (різні механізми залучення та взаємодії):

- мотивація через вибір завдань, рівнів складності, інтересів;
- створення безпечного, прогнозованого середовища, наприклад, через розпорядок дня;
- заохочення до співпраці та саморефлексії.

Сучасні підходи до забезпечення принципу універсального дизайну в освіті осіб з порушеннями інтелектуального розвитку

- *урахування сучасних тенденцій в освіті;*
- *дотримання основ сучасної законодавчої бази у сфері освіти дітей з ООП;*
- *забезпечення особистісно-орієнтованого та компетентнісного підходів у навчанні, які передбачають врахування потреб і особливостей учнів;*
- *застосування сучасних методів і форм інноваційних практико-орієнтованих технологій навчання;*
- *урахування варіативності, гнучкості та мобільності системи навчання та корекційно-розвивального супроводу.*

Навчально-методичне забезпечення

Охоплює:

- *Програми*
- *Посібники*
- *Підручники*
- *Зошити*
- *Дидактичні матеріали*

Організація змісту підручників

Фокусується
крізь низку
нормативних
документів:

- *Концепція Нової української школи;*
- *Державний стандарт початкової освіти;*
- *Державний стандарт базової середньої освіти;*
- *Типові освітні програми (визначають зміст навчальних предметів та інтегрованих курсів).*

Урахування сучасних досягнення спеціальної педагогіки та психології щодо навчально-пізнавальних можливостей дітей з інтелектуальними порушеннями.

Мета підручника:

- надати систематизовані знання,
- розвивати пізнавальну діяльність,
- виховати світогляд,
- підготувати до самостійного навчання.

Він виконує інформаційну, корекційно-розвивальну, виховну, а також управлінську та дослідницьку функції, забезпечуючи засвоєння навчального матеріалу, формування вмінь і навичок, а також мотивацію до пізнавальної діяльності.

ПІДРУЧНИК

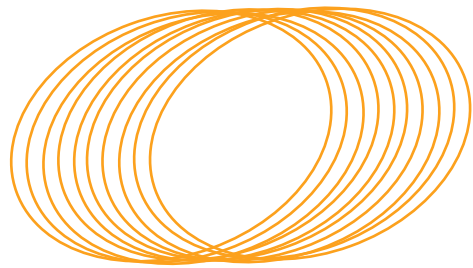

- *широке ілюстрування програмового змісту,*
 - *використання доступних ігрових пізнавальних ситуацій,*
 - *діалогічна взаємодія,*
 - *використання цікавих комунікативно-пізнавальних завдань.*
-

Принципи:

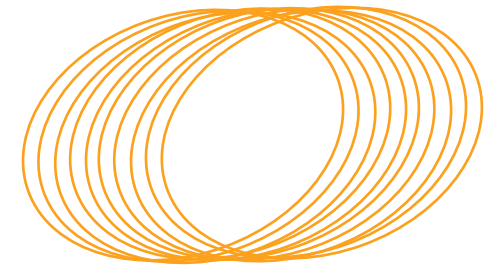
доступності

наочності

системності

корекційної
спрямованості

Специфіка добору навчального матеріалу:

- *врахування потреб і особливостей учнів,*
- *відповідність змісту пізнавальним можливостям;*
- *врахування вікових та психофізичних особливостей розвитку,*
- *формування умінь вчитися,*
- *забезпечення цілісного розвитку учня,*
- *формування базових уявлень про навколишній світ;*
- *формування життєвих компетентностей.*

Методичні критерії до навчального матеріалу підручника:

- *відповідність освітнім стандартам;*
- *наявність методичного апарату;*
- *методична доцільність різних видів завдань;*
- *рівень доступності завдань;*
- *забезпечення формування ключових та життєвих компетентностей;*
- *мотиваційний компонент.*

Особливості структурно-логічної організації навчального матеріалу:

- *Методологічний апарат підручника (формування умовних позначень як інструменту реалізації авторської концепції);*
- *Забезпечення реалізації змістових ліній відповідно типової освітньої програми.*

Особливості структурно-логічної організації навчального матеріалу:

Умовні позначення:

— початок уроку

— домашнє завдання

— словникова скарбничка

— робота в парі

— запам'ятай

СЛОВО

Слова, які означають назви предметів

Вправа 1.

1. Роздивись малюнки. Дай відповідь на запитання: що це?

2. Запиши назви предметів за зразком.

Зразок. Це — чашка.

Для довідок: чашка, торт, санчата, ялинка, кулька.

3. Скільки слів ти записав / записала? На яке питання вони відповідають?

Пригадай! Слова, які називають предмети або явища природи, відповідають на питання *що?*
Наприклад: *парта, ручка, книга, вітер, сніг.*

Робота в парі.

Розкажіть одне одному, як ви готуєтеся святкувати Різдво та Новий рік:

- ставите ялинку в кімнаті;
- приносите іграшки та гірлянди;
- прикрашаєте ялинку разом;
- готуєте подарунки рідним.

Вправа 2.

1. Прочитай слова. Що вони означають?

Усно постав питання до кожного слова.

Стіл, лампа, шафа, картина, двері, ліжко, стілець.

2. Запиши слова за зразком.

Зразок. Стіл (що?),...

Вправа 3.

1. До кожної групи слів добери спільну назву.

2. Спиши слова за зразком.

Зразок. Яблуко, апельсин, груша — це фрукти.

Яблуко, апельсин, груша — це ...

Пальто, куртка, шарф — це ...

Чашка, тарілка, миска — це ...

Для довідок: посуд, фрукти, одяг.

Вправа 4. Прочитай. Випиши слова, які відповідають на питання *що?*

Мороз, річка, пухнастий, куртка, ліс, падає, вітер, сніг, холодно, лід.

Вправа 5. Прочитай. Випиши слова, які відповідають на питання *що?*

Стіл, зима, білий, дерево, свято, чашка, булка, холодно, шафа.

Хвилинка спілкування

1. Прочитай вірш.

Ой зима, зима, зима.
Веселіш пори нема!
Гірка, сани, гомін, сміх,
синій вечір, білий сніг.

Петрусь Бровка

2. Дай відповіді на запитання.

- Яку пору року зображено на малюнку?
- На чому катаються діти?
- Чи весело дітям на гірці?
- Які зимові розваги ти любилаєш?

Зміст навчального матеріалу:

- *багаторазове повторення вивченого матеріалу,*
- *повільний темп вивчення змісту,*
- *опора на чуттєвий досвід школярів з поступовим переходом від інформації, що сприймається безпосередньо в підручнику до узагальнених знань.*

Корекційно-розвивальний потенціал навчального матеріалу:

- *Розвиток пізнавальних процесів;*
- *Розвиток навчальної діяльності;*
- *Розвиток мовлення та навичок комунікації;*

- *Розвиток сенсомоторної діяльності;*
- *Розвиток емоційно-вольової сфери;*
- *Розвиток особистості.*

Корекційно-розвивальний потенціал навчального матеріалу:

- завдання, що сприяють розвитку уваги, пам'яті, уявлення, логічного мислення.

Завдання такого характеру розміщені в рубриках:

- «Виконай завдання»,
- «Дай відповіді на запитання»,
- «Запам'ятай»,
- «Зроби з дорослим на дозвіллі»,
- «Відгадай загадку», «Перевіряємо, що вміємо і знаємо» тощо.

 Роздивись малюнки. Поясни, що позначають стрілки на малюнку.

сонце
повітря
вода

Запам'ятай!
Природа буває жива й нежива. Жива природа не може існувати без неживої!

 • Що відноситься до живої природи, і що до неживої?
• Чим живі істоти відрізняються від об'єктів неживої природи?
• Як пов'язані жива і нежива природа? Поясни.

посуд

 Роздивись малюнки. Тарілка, ложка, виделка, ніж, кастриля, сковорідка, чайник, чашка, склянка, ківшик — це посуд. Розкажи, навіщо потрібен кожен предмет.

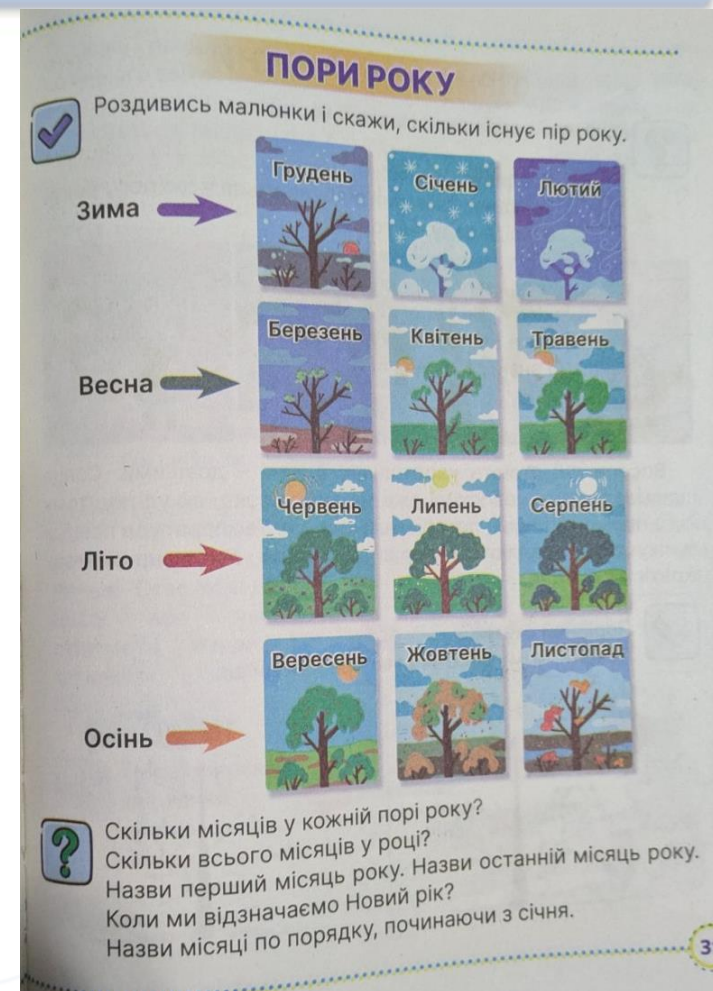

 • В якому посуді варять борщ?
• В якому посуді можна посмажити картоплю?

Алгоритм викладання змісту теми уроку:

- тема уроку,
 - текст-повідомлення, в якому учням повідомляється, про що йтиметься на уроці,
 - мотивація до навчання у рубриці «роздивись малюнок».
- Далі, відповідно до етапів уроку: актуалізація, сприймання і усвідомлення нового матеріалу, узагальнення і систематизації отриманих знань і застосовування засвоєного змісту пропонуються рубрики:
- «Дай відповіді на запитання»,
 - «Виконай завдання»,
 - «Перевіряємо, що вміємо і знаємо».

Тексти підручника

- невеликі за обсягом,
- написані у формі діалогу з дитиною,
- зрозуміла і доступна для дітей мова.

Природа буває нежива й жива. Сонце, зорі, повітря, вода, каміння – належать до неживої природи. Рослини, гриби, тварини, людина – до живої природи, їх ще називають живі істоти. Наведи свої приклади живої і неживої природи.

Роздивись малюнки. Покажи й назви, що ти бачиш.
(сонце, хмара, каміння, земля, квітка, трава, дерево, листок, рослина, курка, пес)

Чим живі істоти відрізняються від об'єктів неживої природи?

ТВОЯ ШКОЛА

ТИ І ТВОЇ ДРУЗИ

З друзями весело гратися, вони завжди допомагають і дбають одне про одного.

Роздивись малюнки і скажи:

- що роблять друзі;
- що ще вони можуть робити разом.

**ДІВЧАТКАМ І ХЛОПЧИКАМ ЦІКАВО ГРАТИСЯ РАЗОМ.
ДРУЖБА ДОПОМАГАЄ ТАКОЖ НАВЧАННЮ.**

- Як звати твого друга (подругу)?
- Що можна зробити, якщо твій друг не вміє того, що у тебе добре виходить?

Наочність на сторінках підручника

Сюжетні малюнки, зображення цілісних об'єктів природи або їх частин, фотографії – виступають водночас джерелами навчальної інформації та естетичного сприймання природи, слугуючи засобами навчання, виховання і розвитку учнів молодших класів.

Візуальні матеріали виконують не лише ілюстративну, а й компенсаторну функцію: вони допомагають дитині зрозуміти і запам'ятати зміст, а також зменшують когнітивне навантаження.

ТВОЯ БЕЗПЕКА

ОСОБИСТА БЕЗПЕКА

За межами домівки і школи ти опиняєшся серед незнайомих тобі людей. Пам'ятай, що не всі незнайомці бажають тобі добра.

Запам'ятай!
Не спілкуйся з незнайомими людьми.
На всі пропозиції незнайомця відповідай: «Ні».

Роздивись малюнки. Запам'ятай правила особистої безпеки.

- Спілкуйся на вулиці тільки з рідними, друзями або добре знайомими людьми.

- Іграшки або солодощі бери тільки в рідних або друзів.
- Сідай у машину тільки з рідними людьми.

Розвиток мовлення

- ✓ Розвиток активного словника лексикою, що позначає об'єкти і соціальні явища, їх якості.
- ✓ Опановуючи зміст підручника, учні навчаються називати, описувати об'єкти і явища природи, соціальні явища тощо.
- ✓ Під час роботи з книгою учні навчаються висловлювати свої враження і судження, формулювати відповіді на запитання, ставити запитання, правильно будувати речення, зв'язно висловлювати думку.

Вправа 3.

1. Роздивись малюнки. Добери до кожного малюнка назву.
Для довідок: банан, абрикос, груша, апельсин, буряк, огірок.

2. Запиши в зошиті слова, які починаються з голосного звуку.

Робота в парі

Розкажіть одне одному, які фрукти любить кожен із вас.

Вправа 4.

1. Прочитай вірш. Назви голосні звуки у виділених словах.
В лісі осінь, так пахне грибами.
Жовте **листя** летить і летить.
Верби схилені над ставами.
У намісті **калина** стоїть.

Надія Красоткіна

2. Випиши виділені слова, поділивши їх рисочкою на склади.

Хвилинка спілкування

Школа

- Кого ти бачиш на малюнку?
- Куди прийшли діти?
- З ким зустрілися?
- Що будуть робити?
- Склади розповідь за малюнком.

Зміст підручника є близьким до соціального і практичного досвіду дітей з порушеннями інтелектуального розвитку молодшого шкільного віку та забезпечує їх соціалізацію й інтеграцію у соціальне і природне оточення.

Хвилинка спілкування

Звірі в осінньому лісі

- Кого ти бачиш на малюнку?
- Яку пору року зображено?
- Хто живе в лісі?
- Склади розповідь за малюнком.

Вправа 10.

1. Роздивись малюнок. Кого на ньому зображено? Що зображено?

2. Розкажи, що дівчинці треба покласти в рюкзак до школи.

3. Запиши слова-назви предметів, що треба покласти в рюкзак.

Для довідок: зошит, ручка, лінійка, книжка, олівці.

Вправа 11. Прочитай імена хлопчиків. Запиши їх в алфавітному порядку.
Віктор, Павло, Євген, Артем, Остап, Дмитро, Гнат, Роман, Матвій.

Вправа 12.

1. Прочитай і відгадай загадку.
Гостроносий і малий,
сірий, тихий і незлий.
Весь із тонких голочок,
як він зветься?... (їжачок)

2. Випиши виділені слова в алфавітному порядку.

РИБКА

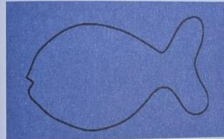

Відгадай

У річці, у ставі, у морі живе і не відає горя.
Дзьоба нема, та дзьобає з гачків мушок, жучків, черв'ячків.

(Рибка)

1. Добери зерна кукурудзи. Це буде луска.
2. Розкачай палички з пластиліну. Це будуть плавці, хвіст та рот.
3. Обведи на картоні шаблон риби.
4. Нанеси тонкий шар пластиліну на зображення та виклади рибку за зразком.

1 2 3

? Уважно роздивись малюнки та знайди дві однакові риби.

41

Комплекти корекційно-розвивальних програм

Міністерство освіти і науки України
Інститут спеціальної педагогіки і
психології імені Миколи Ярмаченка
НАПН України

● **Комплект програм з
корекційно-розвиткової роботи
для 1-4 класів спеціальних
загальноосвітніх навчальних закладів
для дітей з порушеннями
інтелектуального розвитку**

Київ – 2018

Міністерство освіти і науки України
Інститут спеціальної педагогіки і
психології імені Миколи Ярмаченка
НАПН України

● **Комплект програм з
корекційно-розвиткової роботи
для 5-10 класів спеціальних
загальноосвітніх навчальних закладів
для дітей з порушеннями
інтелектуального розвитку**

Київ – 2022

Напрями корекційно-розвивальної роботи

- **Психосоціальний** (пізнавальний, сенсорний, емоційно-ціннісний);
- **мовленнєвий**;
- **соціально-побутовий** (навички самообслуговування, комунікативні навички, формування життєвої компетентності – організація власного побуту та дозвілля, норми та правила культурної поведінки, поняття про сімейні стосунки та родину, користування транспортом, засобами зв'язку та вирішення різних життєвих проблем);
- **лікувально-оздоровчий** (розвиток фізичної сфери, координації рухів, профілактично-оздоровчі заходи);
- **музично-ритмічний**

Навчально-методичні посібники

Посібники для батьків

ЗМІСТ

1. Вступ
2. Ранній вік
3. Дошкільне дитинство
4. Шкільне навчання
5. Література
6. Корисні ресурси

Переваги принципу універсального дизайну:

- *інклюзивність: підходить для осіб з різними особливостями та потребами;*
- *гнучкість: адаптується до індивідуальних сильних сторін та стилів навчання;*
- *ефективність: усуває бар'єри, здійснюючи процес навчання доступним і результативним;*
- *самотійність: вчить учнів вибирати стратегії навчання.*

Висновок

- *Отже, цілеспрямована, системна робота учнів з навчально-методичними матеріалами на основі принципу УД, використання якісної наочності, активна участь учня у процесі навчання: формування умінь працювати з підручником та зошитом, проводити спостереження, класифікувати, узагальнювати, робити висновки, перевіряти результати, пояснювати, порівнювати – підвищує рівень сформованості соціальних і побутових уявлень та вмінь учнів з порушеннями інтелектуального розвитку.*
- *Зміст навчально-методичного забезпечення сприяє формуванню основних пізнавальних, соціальних і життєвих компетентностей, сприяючи всебічному розвитку учня та включенню його в навчальний процес.*

Якісне навчально-методичне забезпечення — сучасний пріоритет освіти XXI століття

Дякую за увагу!